

VERBODEN VERSMAAD VERBRAND VERGUISD VERGETEN NIEUWSBRIEF

NIEUWSBRIEF KRITISCHE KLASSIEKEN • NUMMER 4 • MEI/JUNI 2012

KRITISCHE KLASSIEKEN 3

Nacht in de middag verschenen!

Nacht in de middag beleefde in de tweede helft van de jaren veertig in korte tijd vijf herdrukken. De laatste druk verscheen al weer zo'n 35 jaar geleden. Met gepaste trots presenteert uitgeverij Schokland nu een herziene vertaling van dit geruchtmakende meesterwerk.

De roman *Nacht in de middag* geldt bij uitstek als dé klassieke aanklacht tegen het allesbeheersende dogma van de partijtrouw onder het communisme. De enorme invloed van het boek is later alleen geëvenaard door *De Goelag Archipel*, de driedelige 'proeve van een artistieke studie' van de Russische schrijver en dissident Alexander Solzjenitsyn. Toen *Nacht in de middag* verscheen wees niets erop dat het zo'n status zou verwerven. Het werd in december 1940 gepubliceerd door uitgeverij Cape in Groot-Brittannië. Dat land had toen wel iets anders aan het hoofd: het moest stand houden tegen Nazi-Duitsland dat een half jaar daarvoor Nederland, België en Frankrijk overrompeld en bezet had. *Nacht in de middag* bleef tijdens de oorlog dan ook vrijwel onopgemerkt.

Arthur Koestler bevond zich in Frankrijk toen hij aan de roman werkte en wist bij de Duitse inval van 1940 in dat land ternauwernood aan de nazi's te ontkomen. Hij schreef in het Duits, de taal die hem in die jaren het meest eigen was. Het boek werd onder streng toezicht van Koestler in het Engels vertaald door zijn toenmalige vriendin, de Engelse beeldhouwster Daphne Hardy, en verscheen onder de titel *Darkness at noon*.

De hoofdpersonen in het boek zijn fictief, maar zoals Koestler zelf vooraf zegt 'berusten de historische omstandigheden die hun handelingen bepalen op de werkelijkheid.' Waar

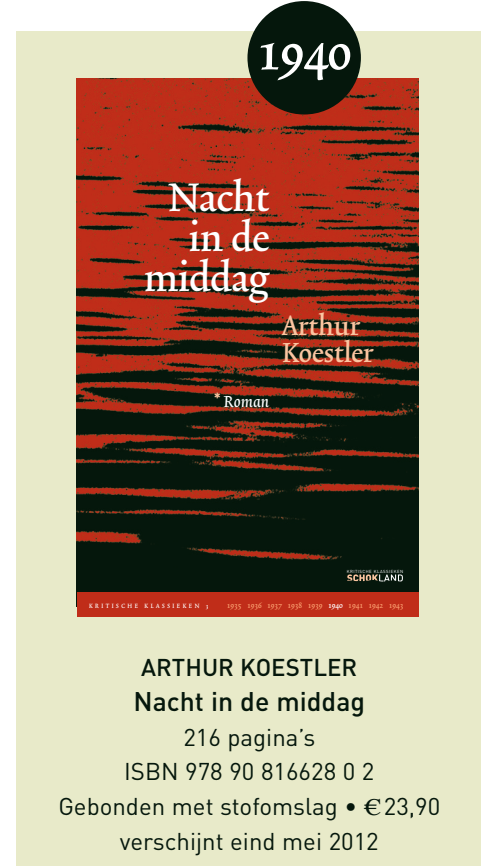
Nacht in de middag past in het rijtje *Brave new world* van Aldous Huxley en *1984* van George Orwell, maar steekt daar ook als roman boven uit.
• Hans Renders in *Vrij Nederland*

Koestler het in de roman over het Vaderland van de Revolutie, de Partij en No. 1 heeft, is het zonder meer duidelijk dat daar in de werkelijkheid respectievelijk de Sovjet-Unie, de Communistische Partij en Stalin mee bedoeld worden.

De roman vertelt het verhaal van de oude bolsjewiek Nikolaj Salmanovitsj Roebasjov, in wie zonder veel moeite de historische figuren Radek, Trotski en Boecharin zijn te herkennen. Hij wordt beschuldigd van hoogverraad aan de Partij. Koestler laat zien waar dit toe leidt: Roebasjov wordt afwisselend ondervraagd door de 'invoelende' Ivanov en

Ik zou het boek van Koestler geen 'slecht', maar wel een zeer gevaarlijk boek willen noemen, een boek namelijk dat schandalig misbruikt kan worden en misbruikt wordt.
• Annie Romein-Verschoor

de sadistische Gletkin, die hem emotioneel uitputten en hem uiteindelijk misdaden doen bekennen, waarvan duidelijk is dat hij ze niet heeft begaan. Ivanov, evenals Roeba-

ARTHUR KOESTLER
Nacht in de middag

216 pagina's

ISBN 978 90 816628 0 2

Gebonden met stofomslag • €23,90

verschijnt eind mei 2012

sjov een revolutionair van het eerste uur, tracht hem met zachte dwang zijn 'fouten' te doen inzien. Als overtuigd communist meent hij dat Roebasjov vanzelf in zal zien wat de juiste revolutionaire lijn is. Maar uiteindelijk valt ook Ivanov ten prooi aan de terreur, iets wat in de Sovjettijd veel gebeurde: verscheidene communisten stierven voor het vuurpeloton, waarbij hun laatste woorden 'leve kameraad Stalin' waren, terwijl ze niet beseften dat het juist Stalin was die de opdracht tot hun executie had gegeven. Gletkin daarentegen is een schoolvoorbeeld van een wrede apparatsjik, getekend naar de generatie beulen die onder Stalin carrière maak-

* Klassiekers uit de kritische literatuur

IN VOORBEREIDING 2013

Peter Kropotkin - Memoires van een revolutionair (1899)

Elio Vittorini - Milaan '44 (roman uit 1945)

IN VOORBEREIDING 2014

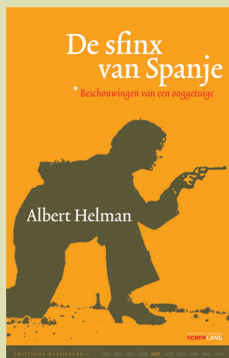
Nico Rost - Goethe in Dachau (dagboek 1944/45)

Upton Sinclair - De jungle (roman uit 1905)

KRITISCHE KLASSIEKEN
SCHOKLAND

Uitgeverij Schokland
Dorpsstraat 27 • 3732 HG De Bilt
info@kritischeklassieken.nl
www.kritischeklassieken.nl

REEDS VERSCHENEN

1937

KRITISCHE KLASSIEKEN 1

De sfinx van Spanje

Albert Helman

Beschouwingen van een ooggetuige

172 p. • € 22,90 •

ISBN: 978 90 816628 1 9

verschenen: april 2011

1973

KRITISCHE KLASSIEKEN 2

Lont

Franz Josef Degenhardt

Roman

186 p. • € 23,90 •

ISBN: 978 90 816628 2 6

verschenen: oktober 2011

IN VOORBEREIDING

1933

KRITISCHE KLASSIEKEN 4

Een jeugd in Duitsland

Ernst Toller

Memoires 1893-1924

192 p. • € 22,90 •

ISBN: 978 90 816628 3 3

verschijnt: september 2012

ten. Het is Gletkin die Roebasjov tenslotte tot de bekentenis dwingt dat hij de partijlijn verraden heeft.

Het centrale thema van de roman is de verhouding tussen individu en (communistic) gemeenschap. 'De Partij', zo denkt Roebasjov, 'ontkende de vrije wil van het individu — en tegelijkertijd eiste ze zijn gewilde zelfopoffering'. Het geweten dient ondergeschikt te zijn aan de richtlijnen van de Partij, die het vermogen van het individu om goed van kwaad te onderscheiden ontkent en in één adem pathetisch spreekt van schuld en verraad. Door deze gekmakende voorschriften gaat het individu ten onder. Het pijnlijke gewetensonderzoek van Roebasjov, alleen in zijn cel, vormt het indrukwekkende en morele hart van *Nacht in de middag*. Het 'ik' wordt door de Partij beschouwd als 'een verdachte kwaliteit', een 'grammaticale fictie', constateert Roebasjov: 'In de Partij luidde de definitie van het individu: een hoeveelheid van een miljoen gedeeld door een miljoen.' Zinnen als deze lezen als aforismen, tillen *Nacht in de middag* uit boven een spannende roman en verheffen het tot een literair meesterwerk. Daarnaast leest het boek als een psychologische ontleding van 'de communis-

tische mens', zoals die wereldwijd bestaan heeft tussen 1917 en 1991, niet alleen in dictatoriaal geregeerde landen als de Sovjet-Unie van Josef Stalin of in het China van Mao Zedong, maar ook in de Communistische Partij van Nederland zoals die van 1938 tot 1978 door Paul de Groot geleid werd.

Hoewel een tijdsdocument over het stalinisme, heeft de roman een strekking die boven de tijd uitstijgt, zoals alle grote kunst iets tijdloos heeft. *Nacht in de middag* is een roman van een schrijver die heeft blootgestaan aan de totalitaire verleiding. Als geen ander heeft Koestler de worsteling beschreven die veel communisten na hem eveneens zouden doormaken: het hartstochtelijke geloof in de zegeningen van het communisme werd langzaam maar zeker verdrongen door twijfel en een verlangen naar gewetensvrijheid en autonomie. De roman biedt een nog altijd actuele waarschuwing tegen gewetensdwang, terreur en conformisme, dat eigen is aan alle religieuze en seculiere ideologieën.

Historicus Wim Berkelaar schreef een informatief nawoord bij deze uitgave, de originele vertaling van Koos Schuur werd grondig herzien door Nils Buis.

**BINNENKORT OOK
IN HET THEATER!**

Theatermaker Wouter van Elderen is momenteel bezig van dit boek een theatervoorstelling te maken. Naar verwachting wordt het stuk eind dit jaar/begin volgend jaar opgevoerd. Kijk voor meer informatie op www.nachtindemiddag.nl

Met een abonnement helpt u ons verder op weg!

In de reeks Kritische Klassieken geven wij ieder jaar twee á drie klassiekers uit de kritische literatuur uit. Kritische Klassieken zijn boeken die versmaad, verboden, verguisd, verbrand of inmiddels vergeten zijn, niet meer worden uitgegeven, niet of moeilijk meer verkrijgbaar zijn of zelfs nog nooit in het Nederlands vertaald. Uitgeverij Schokland wil een aantal van deze belangrijke titels opnieuw onder de aandacht van het lezerspubliek brengen.

U - als kritische lezer - kunt de Kritische Klassieken natuurlijk gewoon in de boekhandel kopen of bestellen. Maar misschien wilt u ons een extra steuntje in de rug geven. Met een **jaarabonnement** geeft u ons een stevige basis en verzekert u onze titels van een gegarandeerde minimumoplage. U investeert daarmee in de toekomst van deze kwaliteitsreeks. Het jaarabonnement 2012 bestaat uit *Nacht in de middag* en *Een jeugd in Duitsland*. Voor €46,80 ontvangt u beide titels zonder portokosten thuisbezorgd!

→ Ga naar www.kritischeklassieken om een abonnement te nemen!